

Województwo wielkopolskie

Historia

**Sprawozdanie z egzaminu maturalnego
w roku 2014**

Opracowanie

Grzegorz Wnuk (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Barbara Andrzejewska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie)

Wanda Królikowska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

dr Marcin Smolik (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Bartosz Kowalewski (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Wydziały Badań i Analiz okręgowych komisji egzaminacyjnych

Opracowanie dla województwa wielkopolskiego**Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu**

Maciej Młynarczyk

Jerzy Kraczkowski

Michał Pawlak

Jacek Pietrzak

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 022 536 65 00, fax 022 536 65 04
e-mail: ckesekr@cke.edu.pl
www.cke.edu.pl

Poziom podstawowy

1. Opis arkusza

zadania złożone, w których poszczególne polecenia wymagały od zdającego wykazania się różnymi umiejętnościami określonymi w standardach wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego. Zadania otwarte i zamknięte uwzględniały historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury na przestrzeni wszystkich epok historycznych: od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX aż do końca XX wieku. W arkuszu wykorzystano różnorodne źródła wiedzy historycznej.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań w arkuszu egzaminacyjnym zdający mógł uzyskać maksymalnie 100 punktów.

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym

Liczba zdających		814
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu w wersji standardowej	z liceów ogólnokształcących	672
	z liceów profilowanych	5
	z techników	132
	z liceów uzupełniających	1
	z techników uzupełniających	4
	ze szkół publicznych	775
	ze szkół niepublicznych	39
	ze szkół na wsi	32
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	213
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	359
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	210
	kobiety	401
	mężczyźni	413

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach w wersji dostosowanej	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	1
	niewidomi	0
	słabosłyszący	1
	nieśłyszący	3
	Ogółem	5

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy dotychczas nie uzyskali świadectwa dojrzałości, oraz tacy, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości we wcześniejszych latach, a w maju 2014 r. przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z historii jako nowego przedmiotu dodatkowego.

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

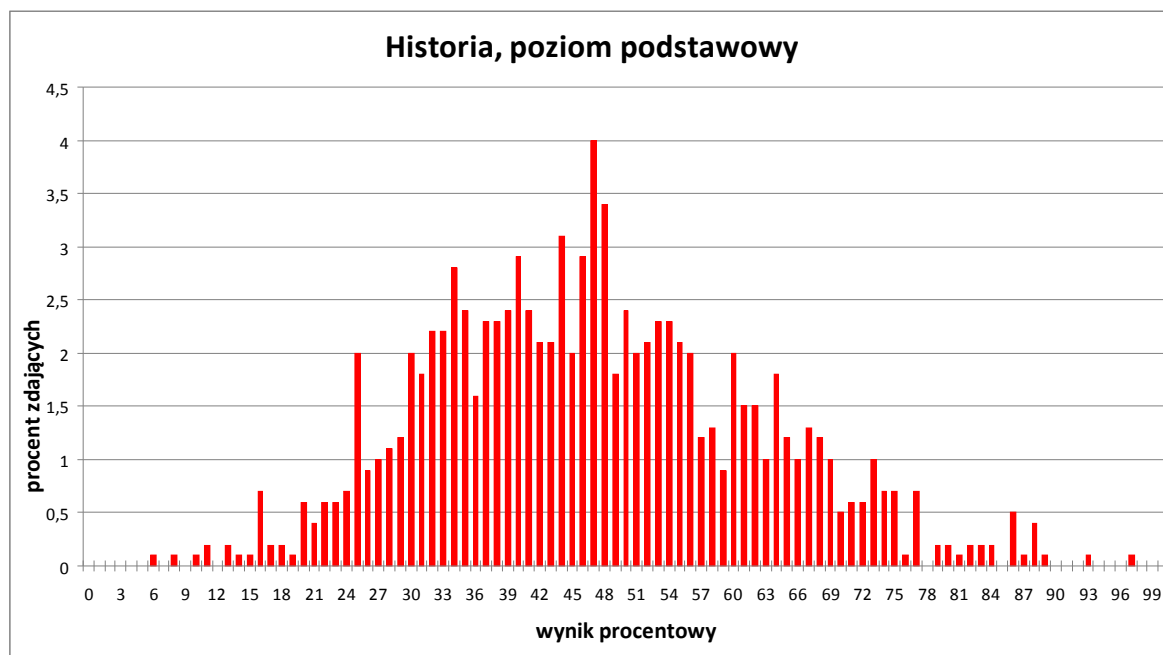
Termin egzaminu		20 maja 2014 r.	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		120 minut	
Liczba szkół		227	
Liczba zespołów egzaminatorów*		3	
Liczba egzaminatorów*		70	
Liczba obserwatorów ¹ (§ 143)		1	
Liczba unieważnień ¹	w przypadku:		
	§99 ust.1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
		wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
		zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu części egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym	0
	§99 ust.2	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
§ 146 ust. 3	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0	
Liczba wglądów ¹ (§ 107)		0	

*Dane dotyczą obu poziomów egzaminu (podstawowego i rozszerzonego) łącznie.

¹Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 562, ze zm.)

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 1. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne

Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
814	6	97	46	47	47	15

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)
1.	Korzystanie z informacji	Rozpoznanie charakterystycznych cech cywilizacji starożytnych.	77
2A.	Tworzenie informacji	Wyciąganie wniosków wynikających z porównania.	48
2B.	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	81
2C.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość zasady organizacji społeczeństwa egipskiego.	40
3.	Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych ze starożytności.	52
4A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	80
4B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość korzeni kultury i języka polskiego.	32
5A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	7
5B.	Korzystanie z informacji	Wskazanie następstw wzniesienia określonych budowli w starożytnym Rzymie.	72
6A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	15
6B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań cesarzy rzymskich.	57
7.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji zawartych w treści mapy.	82
8.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość wydarzeń z historii średniowiecza.	50
9A.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie skutków zjawiska.	35
9B.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – rozpoznanie postaci.	49
10A.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	40
10B.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	45
11.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość struktury społeczeństwa miast średniowiecznych.	25
12A.	Korzystanie z informacji	Zestawienie informacji ze źródeł.	70
12B.	Korzystanie z informacji	Wybieranie informacji wyjaśniających problem.	63
13A.	Tworzenie informacji	Porównanie opinii autorów źródeł o postaci.	88
13B.	Korzystanie z informacji	Wskazanie przyczyn różnej oceny postaci króla.	64
13C.	Tworzenie informacji	Krytyczna analiza źródeł – ocena prawdziwości sformułowań.	73
14.	Korzystanie z informacji	Wskazanie przyczyn zmian demograficznych.	50
15.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość faktów ze średniowiecza.	65

16A.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn postawy autora źródła.	78
16B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość konsekwencji wydarzenia.	60
17.	Tworzenie informacji	Interpretacja źródła ikonograficznego – wyjaśnienie wymowy przekazu ikonicznego.	26
18A.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	33
18B.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	56
19A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	54
19B.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	63
20A.	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	78
20B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość biografii (działalności) postaci historycznych.	12
21A.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn decyzji władcy.	29
21B.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	66
22A.	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzeń w czasie.	79
22B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość funkcji budowli historycznych.	39
22C.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji w tekście.	51
23A.	Korzystanie z informacji	Umiejscowienie wydarzeń w przestrzeni.	39
23B.	Korzystanie z informacji	Wskazanie możliwych skutków inwestycji.	57
24A.	Tworzenie informacji	Rozpoznanie wydarzenia i uzasadnienie odpowiedzi.	36
24B.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	48
25A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	32
25B.	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	49
26A.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań twórców polskich z XIX wieku.	26
26B.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	58
27A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – podanie nazwy polityki władz.	13
27B.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie skutków polityki.	7
28.	Tworzenie informacji	Uzasadnienie tezy zawartej w tekście.	51
29.	Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych z XIX wieku.	27
30A.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	22
30B.	Korzystanie z informacji	Wskazanie celu działań.	33
30C.	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	78

30D.	Korzystanie z informacji	Wybranie informacji z tekstu w celu wyjaśnienia problemu.	44
30E.	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	72
31A.	Korzystanie z informacji	Rozpoznanie stylu w sztuce użytkowej.	21
31B.	Korzystanie z informacji	Wskazanie cech charakterystycznych stylu.	10
32A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	25
32B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość nazw aktów prawnych.	34
32C.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość faktów związanych z przewrotem majowym.	28
33.	Tworzenie informacji	Interpretacja źródła ikonograficznego – wyjaśnienie propagandowego celu przekazu ikonicznego.	29
34A.	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzeń historycznych w przestrzeni.	49
34B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość polityków XX wieku.	21
34C.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość terminów związanych z historią gospodarczą XX wieku.	45
34D.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	26
35A.	Korzystanie z informacji	Umieszczenie w czasie wydarzeń historycznych.	56
35B.	Korzystanie z informacji	Wybranie z tekstu informacji wyjaśniających problem.	29
35C.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość biografii polityków XX wieku.	17
35D.	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzenia historycznego w przestrzeni.	64
36A.	Tworzenie informacji	Porównania danych statystycznych i sformułowanie wniosku.	49
36B.	Korzystanie z informacji	Określanie najważniejszej przyczyny trendu w gospodarce wymienionych państw.	30
37.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań wybitnych przedstawicieli Kościoła katolickiego.	64

Poziom rozszerzony

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z historii na poziomie rozszerzonym składał się z trzech części. Część I stanowił test sprawdzający wiadomości i umiejętności określone w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii, głównie dla poziomu podstawowego. Zadania otwarte i zamknięte uwzględniały historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury na przestrzeni wszystkich epok historycznych: od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX aż do końca XX wieku.

Część II i część III zatytułowano *Spoleczeństwa wobec najeźdźców, okupantów i zaborców od starożytności do XX wieku*.

Wszystkie zadania sprawdzały wiadomości i umiejętności opisane w standardach dla poziomu rozszerzonego. Zdający wykonywał polecenia do zamieszczonych w arkuszu źródeł wiedzy historycznej i pisał wypracowanie na jeden z dwóch tematów:

Temat 1. *Bić się czy nie bić?* Scharakteryzuj i oceń postawy Polaków wobec zaborców w XIX wieku.

Temat 2. *Przystosowanie czy opór?* Scharakteryzuj i oceń postawy Polaków wobec władzy komunistycznej w latach 1945 – 1956.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań w arkuszu egzaminacyjnym zdający mógł uzyskać maksymalnie 50 punktów, w tym za część I arkusza – 20 punktów, za część II – 10 punktów i za część III – 20 punktów.

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym

Liczba zdających		743
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu w wersji standardowej	z liceów ogólnokształcących	728
	z liceów profilowanych	0
	z techników	15
	z liceów uzupełniających	0
	z techników uzupełniających	0
	ze szkół publicznych	710
	ze szkół niepublicznych	33
	ze szkół na wsi	6
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	116
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	239
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	382
	kobiety	398
	mężczyźni	345

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 7 osób – laureatów i finalistów Ogólnopolskiej Olimpiady Historycznej.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach w wersji dostosowanej	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	3
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	Ogółem	3

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy w maju 2014 r. przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z historii jako nowego przedmiotu dodatkowego.

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

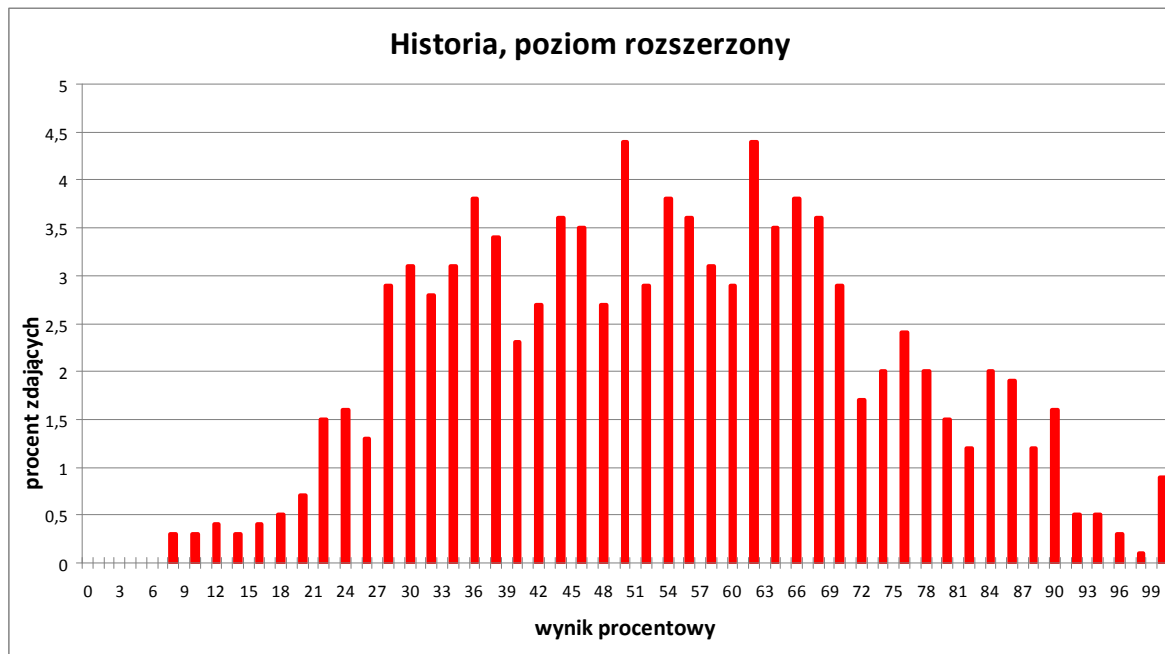
Termin egzaminu		20 maja 2014 r.	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		180 minut	
Liczba szkół		111	
Liczba zespołów egzaminatorów*		3	
Liczba egzaminatorów*		70	
Liczba obserwatorów ¹ (§ 143)		2	
Liczba unieważnień ¹	w przypadku:		
	§ 99 ust. 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
		wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
		zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu części egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym	0
	§ 99 ust. 2	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
§ 146 ust. 3	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0	
Liczba wglądów ¹ (§ 107)		18	

*Dane dotyczą obu poziomów egzaminu (podstawowego i rozszerzonego) łącznie.

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 562, ze zm.)

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 2. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne

Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
743	8	100	54	50	54	20

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)
1.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródła kartograficznego – rozpoznanie starożytnego miasta i uzasadnienie odpowiedzi.	75
2.	Tworzenie informacji	Porównanie zjawisk społecznych w dwóch epokach.	80
3.	Korzystanie z informacji	Wykorzystanie informacji do wyjaśnienia zjawiska.	43
4.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w przekazie ikonograficznym.	53
5.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość czasu panowania władców.	68
6.	Korzystanie z informacji	Analiza różnorodnych źródeł zgodnie z wymogami warsztatu historycznego w celu wyjaśnienia problemu.	62
7.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z mapy.	37
8.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródła genealogicznego.	96
9.	Tworzenie informacji	Sformułowanie oceny polityki Napoleona zawartej w źródle i uzasadnienie odpowiedzi.	82
10.	Korzystanie z informacji	Uogólnianie informacji w celu rozpoznania ugrupowania politycznego i dobór argumentów uzasadniających odpowiedź.	53
11A.	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji ze źródła statystycznego.	68
11B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość przyczyn zjawiska gospodarczego.	68
12.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji w celu rozpoznania wydarzenia i określenia postawy autora źródła.	71
13.	Korzystanie z informacji	Analiza różnorodnych źródeł zgodnie z wymogami warsztatu historycznego w celu wyjaśnienia problemu.	57
14.	Korzystanie z informacji	Znajomość czasu wydarzenia i dobór argumentów uzasadniających odpowiedź.	50
15.	Korzystanie z informacji	Analiza źródła ikonograficznego zgodnie z wymogami warsztatu historycznego.	54
16.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie związków między zjawiskami.	30
17.	Korzystanie z informacji	Wykorzystanie informacji do wyjaśnienia procesu.	68
18A.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji w tekście.	62
18B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość skutków wydarzenia.	43
19.	Tworzenie informacji	Wyciąganie wniosków z porównania informacji i uzasadnienie stanowiska.	71
20.	Korzystanie z informacji	Formułowanie opinii i jej uzasadnianie.	77
21.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w przekazie ikonograficznym.	73
22.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w źródle zgodnie z wymogami warsztatu historycznego.	59

23.	Wiadomości i rozumienie Korzystanie z informacji Tworzenie informacji	Pisanie własnego tekstu na podany temat.	40
-----	---	--	----

Komentarz

Zastosowane w 2014 roku arkusze egzaminacyjne z historii zarówno dla poziomu podstawowego, jak i rozszerzonego, pod względem sprawdzanych wiadomości i umiejętności, były porównywalne z arkuszami z poprzednich lat. Analiza rozwiązań zadań i ich wskaźniki statystyczne potwierdzają wnioski sformułowane wcześniej, dotyczące stopnia opanowania wiadomości i umiejętności opisanych w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii. Popełnione przez maturzystów błędy wskazują na braki w zakresie znajomości faktografii, co skutkuje niezadowalającym poziomem opanowania umiejętności historycznych. Prawidłowa interpretacja źródeł historycznych, wyjaśnienie zjawisk i procesów, wnioskowanie, a także dokonywanie ocen i formułowanie własnego tekstu nie jest możliwe bez posiadania odpowiedniego zasobu wiadomości przedmiotowych.

1. Analiza jakościowa zadań

Poziom podstawowy

Tegorocznym maturzystom na zadowalającym poziomie opanowali umiejętność porównywania opinii zawartych w dwóch źródłach. Rozwiązując zadanie 13A., zdający musieli porównać sądy Jana Długosza i Anonima tureckiego o królu Władysławie Warneńczyku, a w części B tego zadania – wskazać przyczynę różnej oceny króla przedstawioną w załączonych fragmentach źródeł. Zdający dobrze poradzi sobie także z oceną prawdziwości zdań dotyczących informacji z trzech źródeł – tablicy genealogicznej oraz fragmentów dwóch relacji o bitwie pod Warną. Zadanie 13 w części A, jak i w częściach B oraz C poprawnie rozwiązała większość zdających.

Nie sprawiało także maturzystom trudności wyjaśnienie pochodzenia nazwy Polska z języka niemieckiego i węgierskiego. W zadaniu 7. mieli oni porównać nazwy umieszczone na mapie i w tabeli, a następnie wyjaśnić ich etymologię.

Bardzo trudne dla zdających okazało się zadanie 5A, które sprawdzało znajomość terminu *cenzor*. Obudowę do zadania stanowił tekst starożytnego pisarza Diodora Sycylijskiego, w którym opisywał dokonania Appiusza Klaudiusza i informował, że Appiusz Klaudiusz *przy układaniu listy senatorów nie usunął żadnego z senatorów cieszących się złą sławą*. Ten fragment tekstu źródłowego wyraźnie wskazywał, że Appiusz Klaudiusz był cenzorem. Zdający podawali nazwy różnych urzędów w starożytnym Rzymie – „konsul”, „trybun ludowy”, „dyktator”, „pretor”, a niektórzy wymieniali nawet nazwy urzędników w polis ateńskiej – „strateg”, „archont”. Świadczy to o nieznajomości organizacji władzy w republice rzymskiej i zakresie kompetencji rzymskich urzędników.

Zadanie 6A sprawdzało znajomość terminu *pryncypat*. Obudowę do tego zadania był fragment *Historii rzymskiej* Kasjusza Diona, w którym została scharakteryzowana władza cesarza w okresie pryncypatu. Od zdającego oczekiwano dokonania uogólnienia informacji zawartych w tekście, ze szczególnym zwróceniem uwagi na fragment mówiący o zachowaniu przez władców urzędów z czasów republikańskich i dbałości o utrzymanie pozorów przyznania im władzy przez lud. Najczęściej zdający zamiast „pryncypat” podawali: „cesarstwo”, „monarchia”, „republika”, co może świadczyć o nieznajomości procesu przemian ustrojowych w starożytnym Rzymie. Wśród zdających znaleźli się również tacy, którzy podawali terminy związane z historią polityczną starożytnej Grecji – „demokracja”, „oligarchia”.

Błędne rozwiązania w zadaniach 5A i 6A świadczą o brakach wiadomości z zakresu starożytności oraz braku umiejętności uogólniania informacji zawartych w tekstach źródłowych.

Kolejnym zadaniem wymagającym znajomości terminologii historycznej było zadanie 27A, które dotyczyło polityki Kulturkampf. Zadający wykonywali to zadanie na podstawie fragmentu listu biskupów do duchownych w zaborze pruskim z 1873 roku. Tekst tego listu świadczył o dążeniu państwa niemieckiego do ograniczenia niezależności Kościoła katolickiego oraz zawierał postanowienia podjęte przez biskupów w celu przeciwstawienia się decyzjom władz. Wśród błędnych odpowiedzi najczęściej pojawiał się termin „germanizacja”. Niekiedy zdający starali się opisowo określić politykę niemiecką i podawali: „polityka antykościelna”, „polityka antyklerykalna”, „oddzielenie Kościoła od państwa”. Zdający nie potrafili uogólnić informacji zawartych w tekście źródłowym. Błędne odpowiedzi świadczą o nieznajomości terminu Kulturkampf, nieznajomości celów polityki prowadzonej przeciwko Kościołowi katolickiemu w latach 1871–1878 na terenie całych Niemiec, a nie tylko na terenie zaboru pruskiego. Problemy zdających z poprawnym rozwiązaniem tego zadania mogą także świadczyć o częstym postrzeganiu, w praktyce szkolnej, polityki prowadzonej przez Otto von Bismarcka jedynie przez pryzmat doświadczeń mieszkańców zaboru pruskiego w XIX wieku.

Zadanie 20B sprawdzało wiedzę zdających o dokonaniach Stanisława Konarskiego – jednego z czołowych przedstawicieli polskiego oświecenia. Piszący otrzymał polecenie, aby wymienić dwie zasługi Konarskiego uzasadniające napis „Sapere auso”, widniejący na medalu, który otrzymał on od króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Wiedza zdających o Stanisławie Konarskim jest niewielka, w odpowiedziach podawali oni często, że „był założycielem Szkoły Rycerskiej”, „posłem na Sejm Wielki”, „współautorem Konstytucji 3 maja”. Oznacza to, że wybierali odpowiedź z zakresu dzieł reformatorskich epoki stanisławowskiej.

Wielu zdających nie zna także postaci z historii najnowszej. Bardzo trudne było zadanie 35C, w którym należało wykazać się znajomością podstawowych faktów z dziejów PRL, podając informację z biografii Władysława Gomułki.

Bardzo trudne dla zdających okazało się zadanie 31., którego obudowę stanowiła fotografia przedstawiająca secesyjny dzban. W części A zdający musieli podać nazwę stylu w sztuce użytkowej przełomu XIX i XX wieku, dla którego reprezentatywny był przedmiot przedstawiony na fotografii. Różnorodność niewłaściwych odpowiedzi udzielonych przez zdających świadczy o niskim poziomie opanowania umiejętności rozpoznawania stylów w sztuce i ich nazw oraz określania czasu, w którym one występowały. Wskazuje także, że maturzyści nieuważnie czytają polecenia, gdyż informacja o czasie powstania tego przedmiotu została podana („...przełomu XIX i XX wieku...”). Wśród odpowiedzi pojawiały się: „gotyk”, „barok”, „rokoko”, „romantyzm”, „kubizm”. Zdający samodzielnie tworzyli nazwy stylu i podawali: „groteskowy”, „nowożytny”, „przeozdobny”. W części B zadanie polegało na podaniu dwóch cech stylu, dla którego jest reprezentatywny przedmiot na fotografii dzban. Sformułowania użyte przez zdających świadczą o braku umiejętności odczytania informacji zawartych w źródle – powinni dostrzec falistość linii i motywy roślinne.

W zadaniu 35B wymagano od zadających dokonania wyselekcjonowania ze źródła informacji wyjaśniających problem. Maturzyści nie potrafili określić, dlaczego wiadomość o wydarzeniach w Poznaniu w czerwcu 1956 r. bardzo szybko przedostała się na Zachód, chociaż we fragmencie „Dzienników” Anny Kowalskiej, będącym obudową do tego zadania, zawarto informację o odbywających się w tym czasie w Poznaniu Międzynarodowych Targach. Wielu zdających nie wykorzystało tej informacji. Wśród niepoprawnych odpowiedzi najczęściej powtarzało się stwierdzenie, że „Poznań jest wysunięty na zachód i dlatego informacje szybko przedostały się zagranicę”.

Z omówionych powyżej odpowiedzi w zadaniach, które okazały się dla zdających bardzo trudne wynika, że podstawową przyczyną niepowodzeń w prawidłowym ich rozwiązaniu był brak

elementarnej wiedzy historycznej, koniecznej do prawidłowego odczytania oraz właściwej interpretacji źródeł historycznych.

Poziom rozszerzony

Najłatwiejsze dla zdających historię na poziomie rozszerzonym okazało się zadanie 8., wyposażone w tablicę genealogiczną władców Francji z dynastii Burbonów, panujących w latach 1715–1830. Zdający musieli wykazać się umiejętnością wybierania informacji z załączonego źródła. Nieliczne pomyłki zdarzały się przy odczytywaniu z tablicy danych córki władcy dwóch państw – Polski i Saksonii, która była matką trzech królów Francji. Odpowiedź – „Maria Józefa” nie była odpowiedzią pełną, gdyż tablica zawierała informacje o dwóch kobietach noszących te imiona – Marii Józefie Habsburg i Marii Józefie Wettyn. Zdający otrzymywał punkt za odpowiedź „Maria Józefa Wettyn”.

Zdający poradzili sobie dobrze z zadaniami wyposażonymi w dwa lub trzy źródła, np. z zadaniem 19. ($p=0,71$) oraz z zadaniem 20. ($p=0,77$). Zadania te wymagały wykazania się umiejętnościami złożonymi, tj. konfrontowania informacji z różnorodnych źródeł – pisanych i ikonograficznych, oceny prawdziwości przekazu czy wyciągania wniosków wynikających z porównania.

Zadanie 19. było wyposażone w trzy źródła – fragmenty prac dwóch historyków Władysława Czaplińskiego i Adama Kerstena oraz mapę przedstawiającą projekt rozbioru Rzeczypospolitej na mocy traktatu zawartego w Radno w 1656 r. Zdający mieli ocenić, czy po wkroczeniu wojsk szwedzkich spełniły się nadzieje polskiej szlachty na pozytywne zmiany zarówno w relacjach z nowym władcą, jak i w polityce zagranicznej. Większość zdających prawidłowo odczytała informacje z dwóch źródeł pisanych i stwierdziła, że „nadzieje szlachty dotyczące utrzymania wolności szlacheckiej nie ziściły się, gdyż Karol Gustaw dążył do wzmocnienia swojej władzy, nie przestrzegał zasad demokracji szlacheckiej, groził konfiskatą dóbr za niestawienie się na elekcję”. Wnioski dotyczące polityki zagranicznej także okazały się w większości trafne. Zdający pisali: „układ w Radnot potwierdza, że Szwedzi nie mieli zamiaru walczyć o odzyskanie ziem polskich na wschodzie, porozumieli się z Rosją i Kozakami w celu podziału ziem Rzeczypospolitej”.

Wśród zadań zawartych w arkuszu dla poziomu rozszerzonego żadne zadanie nie okazało się dla zdających bardzo trudne, co może świadczyć o trafnym wyborze przedmiotu egzaminacyjnego. Natomiast dla czterech zadań poziom wykonania waha się w przedziale od 20% do 49%.

W zadaniu 16. wymagano od zdających oczekiwaną od piszących wiedzę na temat rzymskiego zwyczaju uhonorowania zwycięskiego wodza. Miała ona posłużyć wyjaśnieniu zachowania żony Hazdrubala, która w wypowiedzi skierowanej do męża stwierdziła, że „będzie zdobił tryumf” zwycięskiego wodza – Scypiona. Odpowiedzi zdających często wskazywały, iż nie wiedzą oni, kto był zwycięzcą, a kto się poddał oraz nie rozumieją, że w opinii żony Hazdrubal był człowiekiem pozbawionym honoru. Oto dwie błędne odpowiedzi zdających: „Hazdrubal miał odbyć tryumf. Jego żona mu o tym przypomniała i była oburzona, że ona nie będzie z nim w czasie uroczystości” oraz „Żona Hazdrubala wykrzychała, że wszystko zaprzepaścił, poddając się i nie będzie miał tryumfu”. Niektóre odpowiedzi świadczą, że zdający nie zrozumieli polecenia. W odpowiedzi oceniali postępowanie Hazdrubala i wręcz usprawiedliwiali je: „Hazdrubal w opinii żony postąpił źle, ale tak naprawdę to on miał rację, bo dzięki poddaniu się ocalił życie, a jego żona zginęła”.

Podobnie jak w ubiegłych latach zdający mieli problemy z zadaniem polegającym na sformułowaniu poprawnego tytułu mapy. W zadaniu 7. zdający powinni dokonać analizy jej treści mapy i na tej podstawie określić: temat – straty terytorialne/zmiany terytorialne, czas – od końca XVII do końca XVIII w., oraz przestrzeń – Imperium Osmańskie/Turcja. Zdający otrzymywał punkt, gdy trzy elementy odpowiedzi były poprawne. Największy problem absolwenci mieli z określeniem poprawnego czasu zmian terytorialnych ukazanych na mapie. Warto jednak zwrócić uwagę, że w legendzie mapy podane były lata, w których następowały kolejne straty terytorialne. Zdający albo nie dokonali analizy treści podanych w legendzie mapy, albo nie potrafili określić, w którym

wieku doszło do tych wydarzeń. Zdarzało się także, że nieprawidłowo określali przestrzeń, której dotyczyły zmiany przedstawione na mapie. Traktowali ją zbyt szeroko, lub zbyt wąsko, np. „zmiany w basenie Morza Śródziemnego” czy „straty terytorialne Turcji na rzecz Austrii”.

Praca z mapą stanowi nadal wyzwanie dla maturzystów, a nauczyciele powinni poświęcać wiele uwagi ćwiczeniom z mapą na lekcjach historii. Warto jednak podkreślić, że zauważalny jest przyrost umiejętności w rozwiązywaniu tego typu zadań. W tym roku prawie 40% maturzystów dobrze poradziło sobie z formułowaniem tytułu mapy.

W arkuszach maturalnych z historii w wielu zadaniach sprawdzana jest umiejętność interpretacji źródeł ikonograficznych z różnych epok: plakatów, rysunków satyrycznych, reklam czy obrazów. W tym roku umiejętność interpretacji źródeł ikonograficznych była wymagana na poziomie rozszerzonym w zadaniach: 4., 6., 14., 15., 20., i 21. Duże problemy mieli zdający z interpretacją treści plakatu wydanego we Włoszech w czasie II wojny światowej, a przedstawiającego samuraja wymierzającego mieczem cios amerykańskiemu okrętowi (zadanie 14.). Najpierw zdający wybierał odpowiedź wskazującą rok, w którym najwcześniej mógł ukazać się plakat, a następnie uzasadniał swój wybór, interpretując poszczególne elementy plakatu. W wielu uzasadnieniach brakowało odniesień do treści plakatu – nie podawano, co oznacza przedstawiony na plakacie samuraj czy pod jaką banderą jest widniejący na plakacie okręt. Nie zauważano także flag państw Osi – Niemiec, Włoch i Japonii w tle ilustracji. Za uzasadnienia typu „Japonia przystąpiła wtedy do wojny” zdający nie uzyskiwał punktu. Zdarzały się także zaskakujące pomysły na interpretację treści plakatu, np.: „Japończyk chce popełnić samobójstwo. Chce to zrobić w typowy dla tego kręgu kulturowego sposób. Popełnia harakiri”.

2. Problem „pod lupą”

Tegoroczne tematy wypracowań maturalnych na poziomie rozszerzonym dotyczyły postaw społeczeństw wobec najeźdźców, okupantów, zaborców. W tematach wypracowań nawiązano do tytułów prac – publicysty Tomasza Łubieńskiego oraz historyka Andrzeja Friszke. Rozwiązanie tego zadania wymaga od zdającego wykazania się umiejętnością skonstruowania spójnej, logicznej wypowiedzi pisemnej, sformułowanej poprawną polszczyzną.

Zdający wybierali w większości temat pierwszy dotyczący postaw Polaków wobec zaborców w XIX wieku. Nad pracami w układzie problemowym przeważały prace w układzie chronologicznym. Zdający najczęściej opisywali udział Polaków w powstaniach narodowych, często pomijali w rozważaniach inne niż zbrojne formy walki o niepodległość. W wielu pracach skupili uwagę na wydarzeniach, do których doszło w zaborze rosyjskim, a jedynie na marginesie zauważano problem postaw Polaków wobec zaborców pruskiego i austriackiego. Dużą trudność sprawia maturzystom przedstawienie ewolucji w postawach Polaków w poszczególnych zaborach w XIX wieku. Przytoczone poniżej wypracowanie jest przykładem pracy, w której piszący ujął temat chronologicznie i najwięcej uwagi poświęcił wydarzeniom mających miejsce w zaborze rosyjskim. Autor podjął próbę ocenić skutki polskich zrywów narodowych, a także przytoczył w swym opisie inne formy działalności patriotycznej Polaków, nie zawsze związane z walką zbrojną. Wymienił kilka postaci związanych z tematem wypracowania, np.: Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Józefa Chłopickiego, Aleksandra Świętochowskiego, Michała Drzymałę, ale nie dokonał ich próby oceny ich postaw.

W 1795 roku Polska została ~~rozbita~~ rozbita przez państwa europejskie. Co prawda podejmowano próby jej odzyskania np. królestwo Warszawskie, jednak ~~wielki~~ ^{wielki} niepowodzenie w pełni niepowodzenie Polska powstała dopiero w 1918 r. W społeczeństwie ~~pano~~ polskim panowały różne postawy wobec zaburzeń. W swojej pracy chciałbym charakterystyzować te ^{postawy} ~~postawy~~ w XIX wieku. Wyodrębniłem ~~trzy~~ ^{cztery} rodzaje postaw: walkę zbrojną, pracę dyplomatyczną, ~~prace~~ ^{prace} dyplomatyczną i współpracę w celu uzyskania autonomii, a także tzw. zaprzaczenie.

Pierwszą okolicznością do odzyskania niepodległości poprzez wojnę zbrojną nadała się już na początku XIX. Włączyła się ona z postacią Napoleona, a jej uczestnikami byli m. in. Józef Bonaparte oraz Adam Czartoryski. Cesarz Francuzów w zamian za pomoc Legionów Polskich, a tym Legii Nadwiślańskiej, na mocy traktatu w Tyliczu z 1807 roku proklamował Królestwo Warszawskie. Pragnęło się to do naszego udziału polaków w wyprawie na Rosję. Stawali oni drugą, najliczniejszą siłą w Wielkiej Armii. Jednakże zaburzono się ona ~~brzo~~, a nadzieje na własną ^{wolność} ~~przyszłość~~ ^{państwową} ~~przyszłość~~ ^{państwową} zaprzeczono.

Kolejnym momentem zrysem były tworzące w latach 1830-1831 powstanie listopadowe. Jego generałem stał się Tęczyński przez Czarów, a zarządcą króla polski, karmatuzji, ~~miedzi~~ a także

braku braku możliwości działania legalnej opozycji. Już w 1819 ujął Walerian Łukasiński założył Wzrostem i Wolnością Polską, a w 1821 Towarzystwo Patriotyczne. Jedną z organizacji, która do wybuchu powstania przyczyniła się w najwybitniejszą stopnię było założone w 1828 Spowieszczenie Podchorążych. Jego ~~zadaniem~~ ^{zadaniem} było wybuchnąć ~~zbrojnie~~ ^{powstaniem} skarżyć się, że ~~jest~~ ^{ma} charakter szlachycki. Jednocześnie z powodu złego dowodzenia, przewagi militarnej Prusji, a także niedociągania niemieckich stancji powstanie upadło. Dopiero dzięki jedynemu dożywu siłom niemieckim, a więc Austriackim przetrwało, ~~oraz~~ ^{oraz} także represji, które zwróciły uwagę dekadencją do roku 1815-1830.

Podczas Wielkiej Emigracji również podejmowano ten temat. W programach Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, a także Gromad ludu polskiego znajdowała się walka z Prusami. Polacy działali również w organizacjach ~~redukcyjnych~~ ^{redukcyjnych} up & down w Szwajcarii i Włochach. Doprowadziło to do wybuchu kolejnych powstań: krakowskiego w 1846 ~~oraz~~ ^{oraz} wielkopolskiego pod dowództwem ~~Wierzy~~ ^{Wierzy} Ludów (1848). One także chciały się porwać i zabić austriackim zlikwidowane odprawy Pruskiej, Krakowskiej, a w pozostałym Wielkiego Królestwa Poznańskiego.

Ostatnim powstaniem w XIX wieku było Powstanie Styczniowe, które wybuchło w 1863 roku. Jego głównymi wodzami była trójka: gen. Janusz Radziwiłł, gen. Janusz Radziwiłł i Stefan Batorowski na czele. Dowodzący się oni, nie tylko niepodległości, ale także nowych reform społecznych, dla tego spali się ze zbrojnymi białymi, którzy na początku próbali powstania walczą. ~~Jednocześnie~~ ^{Jednocześnie} Pruski autorytaryzm przejął nad nią kontrolę. O ile powstanie listopadowe miało pierwsze miejsce na parady, to styczniowe stancje tylko nie bezsensowny zryw. Małe partyzanckie grupy nie miały szans z regularną armią ~~Prusji~~ ^{Prusji} ~~oraz~~ ^{oraz} resztkami armii ~~Prusji~~ ^{Prusji} ~~oraz~~ ^{oraz} jak ~~pr~~ ^{pr} meduc, upadło.

Walka zbrojna przyniosła ogromne zniszczenia i śmierć wielu Polaków. Zginęła ogromna ilość młodych ludzi, prawdziwych

Jednak z powodu walki z cenzurą, znajdował się na skraju "zapomnienia". To on był inicjatorem branki cenzury literatury o manifestujacej. Już wtedy prof. Gierowski, jego referencyjne miały namo przeszkonić, ponieważ nie dotyczyły on zmian, które zostały w społeczeństwie. Dużo latera pomyśli, po postawie zyczenia, pomyślał ~~dotyczy~~ tajnego uwarowania, dzięki któremu polacy nie ulegli rasyfikacji.

W zakresie architektury w drugiej połowie XIX wieku, z powodu kryzysu cesarstwa, nastąpiła ekspansja geoplanszowania austriackim. Jej głównym architektom był Józef Giedonowski, minister spraw zaprawianych budowli cesarstwa namiestnik Galicji. Apogium budownictwa nastąpiło po postanowieniu Austro-Węgry w 1867 roku. Franciszek Józef w zamian za lojalność, nadał Galicji rangę autonomiczną. Stał się pomyślny, że tam Austriacy, lojalności, udzielił pięciu sukcesów. Zrobienie rozwinęło się pod kątem kulturowym, językowym, intelektualnym polskie uwarowanie. To uwarowanie z zakresu architektury uwarowanie za wielu wybitnych polskich up. Józef Piłsudski.

W zakresie prawnym od początku prawnie działali rządownicy tej polityki. Głównymi przedstawicielami jest Hipolit Cegielski, ekspert "Bazaru", prawnik nowoczesnego uwarowania. Przez całą 1. część Zakrońca ~~na zimie~~ + porównanie cesarstwa i lasu uwarowania się wyprzedzania. Zakładano również biblioteki cesarstwa prowadzone tajne uwarowania. ~~Stano~~ postępowano wg zasady pracy na podstawie, edukacyjnej, kultury i ostatecznie intelektualnie uwarowania. To uwarowanie dzięki temu budowało, a nie postawiało ~~zajmowa~~ postawianiem, ~~postawia~~ polacy pretensali najtandniejszy chłosek Germańizacji jakim była uwarowania XIX w. in. Kulturkampf w latach 1871-1878. ~~Przy~~ wuj prawnik w 1885, czy działalność Hakataj. Warto dodać, że prawnik uwarowania intelektualny jedynym w zakresie prawa, ce uwarowania ~~in~~ konspiracyjnie.

Mimo że uwarowania ta postawa była najlepsza, jako polacy mogli przynieść, mimo iż uwarowania zakładała ona uwarowania walki z uwarowaniami niepodległościowymi (j. Aleksander Wielkopolski). Gwarantowała ona również uwarowania polskich, ~~na uwarowania~~ uwarowania

Oron. Ocena postaw i działalności Polaków wobec zaborców jest sp. kwestią, szalenie skomplikowaną - ^{wynika} wynika to z różnorodnością warunków w 3 zabornach oraz ~~trudna~~ niemożliwością jednoznacznego ocenienia głównych postaw i zachowań (np. kontrwersje dot. pow. margrabiego Wielkopolskiego). W mojej pracy ramami czasowy - ~~to~~ błąd z jednej ~~strony~~ strony rok 1815 (czyli po "100 dniach" Napoleona, ~~który~~ w tym roku ustatkowania terytorialnego kongresu wiedeński i okrojonego konstytucyj. Królestwa Polskiego) z drugiej zaś powstek rewolucji 1905 roku. Znacznik trudniej będzie wyznaczyć ramy terytorialne, gdyż wielkie znaczenie ~~to~~ w kwestii determinowania różnych postaw wobec zaborców ma mianowicie wielka emigracja.

Niemożliwość Królestwa Polskiego (po powstaniu ~~państwa~~ państwa na królestwo Kongresowe) odgrywa ~~ważną~~ szczególną rolę w kwestii

Po upadku Napoleona, w nastąpił era Metternicha; jednak w całej Europie, a także ~~w~~ wśród Polaków, narastały tendencje narodowe i niepodległościowe.

W Polsce przez cały XIX. wiek się zaszewczyły trzy modele postaw wobec zaborców. Pierwszy z nich kładł nacisk na zbrojne odzyskanie niepodległości (np. stronnictwo "Czerwonych" przed powstaniem styczniowym bądź siły ~~antypolskie~~ które doprowadziły do wybuchu powstania listopadowego).

i stronnictwo „ugodowe” - nastawione na uzyskanie możliwości
 największej autonomii i ustępstwo ze strony zaborców (np. „millewański”;
 stronnictwo Wielkopolskiego przed powstaniem styczniowym; „kaliszanie”
 z bracią Aramojowskiimi bractwo elity galicyjskie dążące do
 jak największej autonomii wewnątrz monarchii Habsburskiej)
 , oraz zwolennicy pracy organicznej, którzy do dążyli do
 poprawy sytuacji ekonomicznej i społecznej ziem
 polskich, często jednocześnie wycofywali się z życia
 politycznego (za przykład mogą tu posłużyć Franciszek
 Karwanowicz-Drożdżowski-Lubiecki który działał na rzecz rozwoju bankowości,
 polityki finansowej i fiskalnej, G. Staszic - wybitny działacz
 społeczny, zajmował się rozwojem przemysłu i szkolnictwa.)
 Ta trzecia postać była szczególnie popularna w zabornie
 Pruska, gdzie panowała tam najlepsza koniunktura ekonomiczna
 i (np. zakłady Hিপolita Legielskiego).

Odczytując ~~uwaga~~ reprezentantami każdego z
 3 wymienionych nurtów, modelów modeli w rzeczywistości nie byli
 ze sobą zgodni, a a nawet otwarcie się zwalczali.

~~Szwajcarska~~ Antykrytyka polskich działaczy lewicowej
 kartatu pryncypalnej polski w Działacze Wielkiej Emigracji
 byli podzieleni na dwa główne oboje - konserwatywno-monarchistyczny
 Hotel Lambert z ks. Czartoryskim i Towarzystwo Demokratyczne
 Polskie - (z Jonhinem Lelewalem) w Lewicowa, republikańskie.
 Podobne sprawy dotyczyły działaczy socjalistycznych i prawników
 z końca XIX. i od antymonarchistycznej ideologii SDKP, przez
 narodowo-niepodległościowe PSL aż po prawosyjskich, nastawionych
 na pracę organiczną działaczy prawnicy.

Obygnie znaczenie dla postaw Polaków wobec zaborców
 miały (nieudane zresztą) powstania. Wpadki powstań same
 myślowe powstania były często działaniami pojedynczych stronnictw,
 którym sprzeciwiały się inne. Ten brak zdecydowania doprowadził
 m.in. do upadku białych w trakcie powstania listopadowego.

Upadki powstań sprzyjały z jednej strony umocnieniu
 stronnictwa ugodowych i konspiracyjnych, z drugiej
 zaś powodowały wzrost nastrojów i woli walki społeczeństwa.

^{postaw}
 O nierozdzielaniu i nierozdzielności Polaków - o konflikcie
 o dylemacie „bić się czy nie bić?” i miało być najjaskrawiejsze
 wciśnięcie iłk zorganizowane, porzucenie jakichkolwiek szans
 powstania (np. powstanie styczniowe, którego wybuch zaprzeczają
 wszelkie dostępne wypracowane przez Urlopolskiego).

Zasadniczo wydanie ~~ostatecznej decyzji~~ ośrodek
 a więc ocena dwustronnych postaw jest bardzo subiektywną
 i kontrowersyjną kwestią. Uważam, iż ~~Uważam~~ Uważam, iż nadmierne
 sprawy wewnątrz kręgów Polaków znacznie osłabła i zmniejszyła
 walkę na odryśkach niepodległości. Negatywnie oceniam
 wybory ~~we wszystkich XIX-wiecznych~~ powstania antyzaborczych

Nie umniejsza tutaj bohaterstwa i patriotyzmu ich uczestników,
 lecz uważam, iż ~~to~~ również powstanie listopadowe, styczniowe,
 krakowski nie miały szans powodzenia. Konsolidowały
 jedynie zaborców, pomniejszały autonomię jako wiatr porzucił
 zabory, doprowadziły do umiarkowania represji (zamykanie
 szkół, uniwersytetów, organizacji i organów władzy) i porzuceniu
 Polski szans na realne wykonywanie najlepszej części
 do walki o wolność i niepodległość jaką była własna
 ludność. Wynikiem

Bilans powstania: poza zniszczeniem, represjami
 i ograniczeniem autonomii; ~~był jednak taki~~ było także
 coraz silniejsze poczucie przynależności i nawiązującej Polaków
 do Polski.

Bilans osiągnięci działalności ugodowych wypadła
 znacznie bardziej imponująca. W zabornie Pruskiej funkcjonowało
 nowoczesne wojsko, pojawiły się polskie zakłady przemysłowe,
 rozwinęła się przedsiębiorczość. Oprócz ~~po~~ wobec germanizacji
 (np. działalności Makarty, ~~rozmowa~~ powstań kaganickiej etc.)
 konsolidować Polskę społeczeństwa.

W ~~zabornie~~ RP (później - KK) Królestwie
 Polskim (później „kongresowej”) działalność kręgu Dworskiego
 - Lubickiego prowadziła przeciwnie ciżbi śluz, Rosyjsko-Pruskiej
 wojny celnej i ~~szere~~ podlegały pod rozstrzygnięcia.

Stwierdzam Staszic działał na rzecz podnoszenia poziomu

edukacji; ~~alfabetyzacji~~ alfabetyzacji oraz rozwoju i umocnieniu przemysłu. Działalność ugodowców z Unii polskiej ma cele wpisane na ten czas ustępstwa polityczne, gospodarcze i społeczne. Dzielni działacze konspiracyjnej pod koniec XIX w. zaczęli się formować przede wszystkim polityczne, ~~co miało istotny~~ - również socjalistyczne, narodziło prawnicze jak i chłopskie. Miało to istotny wpływ na kształt państwa polskiego.

Na terenie Galicji panowała szlachta (a po ~~moderacji~~ okrucieństwie państwa cesarskiego i konstytucji w II poł. XIX w. przez szlachtę) subordynacja polityczna (choć nie gospodarcza). Powodowało to na uformowanie się Polaków stała elita politycznych, doświadczonych w działalności parlamentarnej. Wiele zmian historycznych uważa, że Galicja Królestwa Galicji i Lodomerii stała się „polich Piemontem”.

Organizacja postawy do skrajnego lojalizmu wobec zabójcy uważa za nie tylko przesadnie ale wprost szkodliwie. Za przykład mogą posłużyć stanczyści.

Stanczyści przesyłali listy do cesarza Austro-Węgier „Panujcie sobie spokojnie i spokojnie” dawać jak skrajny lojalizm wobec się często w środowiskach Polaków.

Zasadniczo ocena postaw Polaków wobec zabójcy jest niezwykle trudna. Z tego powodu doceniając stanczyści można jedynie stwierdzić, iż są faktem istnienia tak licznych i różnorodnych ugrupowań i stronnictw oraz silnie zaangażowanie ówczesnych elit polskich w kwestie niepodległości i losów Polski. Świadczą o tym determinacji i aktywności ~~niektórych~~ ~~rodzącego~~ się w XIX w. „narodu polskiego”.

Był w kwestii oceny skrajnych postaw osobiste użycie, iż również działacze którzy doprowadzali do wybuchu szkodliwych postaw dla sprawy Polaków powstań jak i skrajni lojalisci działali ~~niezgodnie~~ ~~nie~~ ~~przynajmniej~~ ~~nie~~ ~~z~~ ~~niektórymi~~ ~~ocenił~~ ~~negatywnie~~ - obie postawy ~~nie~~ ~~z~~ ~~niektórymi~~.

~~zżenie~~ pogarszały tylko sytuację Polski.
 Uszczelnienie działań i kierunki polityczne winny być
 obierane na podstawie jak najlepszej perspektywy politycznej,
 gospodarczo-społecznej i ~~by~~ być zgodne ze zdrowym
 rozsądkiem (postronnie strzeżenie zwyciężyć nie mogło się
 dać). Działalność społeczna, gospodarcza i polityczna (ale
 rozsądna i realistyczna) była najlepszą drogą ku wolnej
 Polsce. Ustąpiła powściągliwość i realizm działaczy niepodległościowych
 mógł mógł tylko przyspieszyć odzyskanie przez
 Polskę suwerenności np. u dżuril Wiosny Ludów bądź
 pod koniec XIX w. gdy formowały się trójprzymierze
 i trójporozumienie.
 W niniejszej pracy nie odwołano się
 do ~~oceny~~ ocenienia postępy emigrantów (zarówno
 welloj emigracji jak i pozostałych fal emigracji np.
 z Galicji) gdyż uważa, iż działalność zarówno poza
 granicami bez granic jak i na jego terenach na
 podległość. Już latem udaję się na zachód
 dla pracy bytu (został doposażony i portowali pociąg,
 polityczne uwarunkowania zachodnie do Polski - a to
 należy ocenić poetycznie.

Do rzadkości należały prace, w których zdający świadomie odnosili się do historiografii i ocen historyków Andrzeja Gierowskiego, Stefana Kieniewicza. Zdający częściej zwracali uwagę na twórczość pisarzy i poetów podejmujących zawarty w temacie problem, podawali przykłady takich dzieł, jak „Dziady” Adama Mickiewicza, „Kordian” Juliusza Słowackiego czy obrazów Jana Matejki, Wojciecha Kossaka i Jacka Malczewskiego, co jest cenne z racji przytaczania informacji z innych przedmiotów.

Wielu maturzystów ma problem z właściwą selekcją faktów. Zdarzały się prace, w których zdający zamieszczali szczegółowe opisy przebiegu wojen napoleońskich, powstania listopadowego, powstania styczniowego.

Słabą stroną zdających było również nieumiejętne posługiwanie się terminologią historyczną np. mylono rugi pruskie z wywózkami na Sybir, uwłaszczenie ze zniesieniem pańszczyzny, kongres wiedeński z konferencją paryską, bitwę pod Raszynem z bitwą pod Radoszycami. Należy zauważyć, że problem braku znajomości terminów historycznych oraz nieprawidłowego ich stosowania dotyczy zarówno zdających historię na poziomie podstawowym, jak i tych, którzy na egzaminie z historii wybrali poziom rozszerzony.

Temat drugi został wybrany przez mniejszą grupę zdających egzamin z historii na poziomie rozszerzonym. Na ogół prace te prezentowały niższy poziom niż wypracowania na temat pierwszy, jednak zdarzały się prace wybitne, świadczące nie tylko o olbrzymiej wiedzy merytorycznej, ale przede wszystkim o głębokim zaangażowaniu emocjonalnym w charakteryzowane i oceniane postawy Polaków wobec władzy komunistycznej w latach 1945–1956. Podobnie jak w przypadku wypracowań o postawach Polaków w XIX w. przeważały prace w układzie chronologicznym. Wielu zdających opisywało wydarzenia polityczne w Polsce w latach 1945–1956, podając na marginesie rozważań informacje o reakcjach społeczeństwa. W najpełniejszych realizacjach tematu zdający

wykazywali się znajomością dokonań zbrojnego podziemia w walce z władzą komunistyczną, podawali przykłady postaw rotmistrza Witolda Pileckiego, generała Augusta Emila Fieldorfa, pułkownika Jana Rzepeckiego, Józefa Kurasia „Ognia”, Danuty Siedzikówny „Inki” oraz posługiwali się terminem Żołnierze Wyklęci, WiN, NSZ. W najlepszych pracach dostrzegano złożoność problemu postaw duchowieństwa wobec władz w latach 1945–1956, a ich autorzy powoływali się na prace Jerzego Eislera, Wojciecha Roszkowskiego, Jana Żaryna czy na filmy i spektakle Teatru TV, wystawy organizowane przez IPN poświęcone wyżej wymienionym postaciom. W poniższym wypracowaniu można zauważyć, że piszący orientuje się w realiach Polski po zakończeniu II wojny światowej i rzeczowo przytacza fakty historyczne, a następnie je omawia. Widać zaangażowanie emocjonalne autora, który opisuje sytuacje Polski po 1945 r. i nadzieje, jakie budziło zakończenie wojny, a jednocześnie pokazuje działania, które doprowadziły do zniewolenia wobec ZSRR. Dostrzega negatywne skutki działalności komunistów i odpowiednio je ilustruje.

... Polska po zakończeniu działań wojennych, według post-jałtańskiego porządku świata znalazła się w obszarze państw komunistycznych. Już za czasów II wojny światowej działali w Warszawie bojownicy komunistyczni, to w końcu komuniści w styczniu 1945 osłabiali Warszawę, jako AL, w szeregach armii ZSRR idąc dalej w kierunku Berlina. Polska zaczęła z nowymi granicami w momencie zakończenia wojny, jednak nie od początku znalazła się pod silnym oddziaływaniem władz komunistycznych, które zaczęły się do odwrócić w 1956 roku. Postawy Polaków były w tym nieco ponad dziesięć latami dłużej różne, jednak przyjmując wszystkie dane historyczne PRL to ten ten okres był najpóźniejszym a społeczeństwo mogło odwrócić się po trudach II wojny światowej. Na tym miejscu uwagę zwracają nie ci, którzy walczeli.

Najmniej spokojnie było w pierwszych latach po 1945 r. Na miejscu ponownie postanowieni w Zielcu powstał wszak tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, w którym jednym z wiceprezidentów był Stanisław Mikolajczyk, przedwojenny działacz ~~PPS~~ Stronnictwa Ludowego, za czasów wojny delegat rządu na kraj. Po woj-

dwie gdzie się pojawiał w budżet społeczny a ma-
 nifestacje dla obywateli PSL były np. w Głuchowie
 rozgarniane przez milicję. Poparcie w handlu dla PSL
 było bardzo duże, co komunisty zignorowali w 1947
 roku robiąc fasadowe wybory do parlamentu, w których
 udało im się przeważyć głosami wyznaczonej PPR wraz
 z powojennym PPS. PSL ponieśli „sramotną klęskę”, zaczęły
 się również aresztowania działaczy tej partii, sam M.
 Kojanowski musiał się salwować ucieczką z kraju przy po-
 mocy ambasady Stanów Zjednoczonych. W ogóle aresztowa-
 nia powojenne stały się najpopularniejszą formą represji
 na co najbitniejszą jednostki w społeczeństwie.
 Z polityków został wszak aresztowany też chociażby
 Puciak, przedwojenny PPS-owiec również istotną postać
 za czasów rządu opozycji. Aresztowani byli to już od epoki
 „Bura” żołnierze AK. Przytłoczono już podnosząc
 wyzwolenia Włcha AK sprawnie współpracowało z
 AL i Armia Czerwona, by następnie niepodległości
 sztab dywizji został aresztowany na przesłuchanie przez
 NKWD. Wszak słynny „proces szesnastki” w Mos-
 kwie obejmował deponenta Okulickiego ps. „Niedziadek”,
 w historiografii ośmianego również, jednak będzie co będzie
 jednego z ojców decyzji o Powstaniu Warszawskim, stał
 też niedostępny do ujawniania się Ak-owcom, nawet po
 decyzji komandanta o złożeniu broni w zamian za-
 rękowania innych tajnych struktur. Tajne struktury ros-
 tały jednak dość szybko infiltrowane przez komunistów
 i nie miały wypracowanego odróżnienia na losy Polski.
 W końcu przysięgł dehet o amnestii Ak-owcom i składaniu
 przetrzymanej broni. Wiele tak też postąpiło, jednak
 znaleźli się również przeciwnicy władzy komunistycznej,
 którzy chcieli walczyć dalej, few „żołnierze wyklęci”.
 Byli to niewielkie oddziały, pod dowództwem mjr.
 Aleksandra Dębskiego „Zapory”, mjr. Józefa Jankowskiego
 „Ognie” (notabene byłego w 1945 r. w UB).

innym. Walczyli partyzantka, głównie na górze subanicko-wahnyh Federalkh i jak Podlasie czy Podhale. Przez pewien czas byli aktywni na Pomorzu, tutaj znany przypadek samobójczy „Inki” brutalnie zamordowanej przez UB. Niezależnie od niemało kontrowersyjnych decyzji, brutalnych mordów miejscowych koczowniczo-roskiej i tatarskiej ludowej, jeszcze bardziej upolityczony w komunistycznej propagandzie „band koczowniczych” trzeba jednak przyznać iż jest to najbardziej narażony dowód iż Polacy w okresie stalinizmu próbowali walczyć, jednak społeczeństwo, w dużej mierze zastraszone przez władze komunistyczne, nie poddało walczącym pomocnej dłoni.

Rozprawa z podziemiem z czasów wojny również trwała przez cały okres stalinizmu. Komunistycznymi sędziami, co lubią podkreślać antypenci o korzeniach często żydowskich, tworzył namiastki procesów, w których zesłańcom walczącym w ALH na kraj śmierci. Następnie sędzią profitem jest szermistrz Witold Plecki, za udział w wojnie przebiegający raport o Oświęcimiu, po wojnie spędził kilka lat katowany i w końcu zastrzelony w majątku państwa przez niejakiego Śmietanśkiego w więzieniu UB. Najwięcej zastrzelonych sporczyła ka „Tęcza” przy więzieniu na Rakowieckiej na Mokotowie, tam zapewne spotykał gen. Emil Fieldorf ps. „N.I”

Postępowała też infiltracja przez tajne stowby społeczeństwa. Wiele było gwiazd przymuszanych do wstąpienia w szeregi partii (tu jednak wielu było ściśle oddanych sprawie), jak i również stawiania się tajnym Współpracownikiem, nieładko przez szersze kręgi również z innymi, czasem finansowymi pobudek, dobrowolnie. Stąd też każdy np. kapitan miał terche, w której pisał donosy i sprawozdania z jego dotąd, jak również ocenianie jego stosunku do Stady Ludowej. Z kolei widać się również kontrowersyjna sprawa ten „kiercy patriotów”, ściśle oddanych władzy.

komunistycznej, negatywnie oceniającą powstania papieża, jak i popychała Wyszynskiego. Niekiedy jest najsterzej obecny właśnie w latach stalinizmu. Więcej się też kotem PAX-owcem, zinnierci współpracującym z władzą ludową i niezawidła w ręce wolta rki, szefa Bolesława Piaseckiego. Piasecki przed wojną był znanym działaczem Kalangi i ONR, zapadłym antysemity i antykomunistą; po wojnie zaś zamiast swoje podejście do tenatu, miał jako legitymizację swoją osobę władzą ludową. Owey w czasie, wpływ na to miało ^{zapewne} pomaganie i zamordowanie syna Piaseckiego przez nieznaną sprawców; niemniej postać Piaseckiego była propagowana do postawy kolaboracyjnej przez Sądowiska narodowe.

Problemem przeciw działaniom niepostrzeżenia wobec władzy był fakt, iż stalinizm wdrożyć się we wszystkie sfery życia, nadawał nowe role społecni, am legetyzował trud robotnika, „dumy państwa”. Jednocześnie w tych pierwszych latach nie mamy brzmień ^{środa} robotniczych, czy wartości utwierdzających społeczeństwa dla latonich komunizm stał się niepodważalną ścieżką do podwójnej ścieżki ich warunków bytowego. Także wapiło, pomimo iż dowódcami byli ~~Włodarczyk~~ walczyły w kampanii radzieckiej 1920. Rokossowski czy Bondrełowscy, było kamie i stano się chluba państwa jako Armia Ludowa (Pomimo niemoralnych występów Michala Boli - żyrowskiego na olimpiadzie w Helsinkach w 1948; sprawa rybka za-tuszowana, jednak zdołano go ze stanowiska).

Wszerechnopomocząca cenzura spragniała, że co mniej zainteresowanych w sytuacji wielokrotnego społeczeństwa wzięła komunizm nie wydawała się szkodliwa; propaganda zaś wskazywała iż komunizm walczy o polską i przeciwieństwo do imperialistycznym Stanów Jednoczonych. Wielu poetów dawa się nawiązać na komunizm - Takim Władimir Mayakowski, że to Niemcy dokonali Zbrodni Katyńskiej; Słomkowski; Mitose (attaché kulturalny

w Paryżu) czy też Symbonka pisząca wiersze o Stalinie. Pomimo i.e. potem dwóch ostatnich walkach odwróciła się od tej ideologii, polaryzacja i narostowy entuzjazoizm również dały się odczuć. Wierzą proponowaną przez komunistów. Powstały też nowe kluby sportowe pod patronatem wojska - CWKS przejął tradycje przedwojennej „legii”, zaś w całym kraju powstały WKS-y czy milicyjne „Gwardie”. Właściwie twórcami umiemy, że chociaż w tym czasie społeczeństwo przez pewien moment (tu przed wojną granicą konizacją może być rok ok. 1956), wolało kluby mniej związane z systemem - „Polonia” przemianowaną przez pewien czas na „Kolejarka” czy też „Gracanie” w odwołaniu od CWKS-u czy GTS-u „Wista”. Tamtejsze organy pasowały niezmiernie z linia partii reakcyjnej; już ok. 1969 zmieniły na przykład wstępnie zarobki. Wydarzenie oparte jednak kontrolowanej przez partię. Społeczeństwo polskie było jednak w dwóch mierze po prostu bierno - miało wiele profesjonalnych problemów związanych z organizacją, odroboczeniem obywateli po wojnie: ogólnym budowaniem nowego państwa, a niebył angażować się w walkę z systemem. Oczywiście wielu było kontestujących, jednak skoro za głębią kont n.t. władzy ludowej można było trafić do więzienia, to jednak stanku była zbyt wysoka. Polacy więc po sobie krytykowali system, jednak do końca było to ośmiałość, potęgowana na zachodzie przez obrachki propagandowe, jak chociażby „Wzrost i wstępnie wstępnie kwiatów bilantowi przez dzieci talwa śmierci Stalina, po sobie śmiewana przez społeczeństwo, nie zmieniała polskiego poczucia. Stało się to dopiero w roku 1950 - odbyli po wystąpieniu Amusa znowu na zjeździe KPZR, piętnującym „błąd i wypaczenia” drogi Staliniemu, śmierć Bieruta w Moskwie i wybranie na przewodniczącego PZPR wówczas więzionego za „odchylenie” Gomułka był jednak tym prawdziwego szoku dla władzy. Oto prawdziwa historia partii, naj-

nijmniejsza grupa społeczna, robotnicy z zakładów legiel-
skiego w Poznaniu się zbuntowali. Oni Poznanieści
czasem byli pierwszym symplektem erozji komunizmu,
w następnych latach mogli być silniej ukierunkowanymi
w społeczeństwie, ale już nie na tak moskiewskich
zasadach i ~~zadach~~

Postawa Polaków w latach 1945 - 1956 można interpretować
dwójako - z jednej strony jako ogół społeczeństwa
było to przystosowanie; oportuniizm; ewentualnie
ticha kontestacja grożąca naszymi ludźmi. Wielu
pojawiło się katekizatorów z systemem; często były
to osoby słabe, ubogie w sensie materialnym
i psychicznym (jak on zabójca Plechwego - Smietanśki), bez
względnie leżąca patriotą - Piasecki - Turwin, Szymborska;
Młosz; wojskowi; sportowcy itd. Tu chęć społecznego
dotknięcia życia byli oni gotowi w najlepszym przypad-
ku nie kontestować komunizmu.

Z drugiej strony mamy polityków jak Mikołajczyk, promesa
Włocławskiego; generała M. Ma. czy t.m. Piłchickiego; „Jankę”;
„Zapę” ~~„Kłosa”~~; „Ognia” żołnierski wybuch dla litomy
Polska imaczyła coś więcej, a zmuszeni byli do religijowania
się, czy nawet oddania za nią życia. Niestety, te chwalebne
osoby w ogóle obojętne w tamtej dekadzie kraj
nie miały szans; dłużej w przemianach lipaniewicza
z czerwca 1956 jako prowokatorzy lub szalbrycy litomy
podnoszą rękę na władzę ludową, zaś władza im „ta
rękę odciągnie”. Przez pierwsze dziesięciolecie może i taki
było. Jednak naród polski po dekadzie przystosowania
się zaczął tworzyć pozytywny ferment, litomy spra-
widze dopiero 30 lat później, ale jednak spramit
obryskanie przez Polskę niezależności, to o co walczili
żołnierze wybuchu czy robotnicy z fabryki
legielskiego

Prace opisujące drugi temat zawierały wiele błędów merytorycznych. Zdający mylili referendum ludowe z wyborami w 1947 r., Bolesława Bierut z Władysławem Gomułą, PZPR z PPR, reformę rolną z uwłaszczeniem. W nielicznych pracach prowadzono rozważania na temat przyczyn aprobaty przemian gospodarczych w Polsce przez część społeczeństwa. Na ogół nie podnoszono problemu dróg awansu społecznego w okresie stalinizmu i jego wpływu na postawy wobec władzy komunistycznej.

Należy zauważyć, że oba tematy zostały tak sformułowane, by piszący mogli zaprezentować swoje stanowisko, przedstawiając własną ocenę wydarzeń historycznych i postaci, które w nich uczestniczyły. Zrozumienie przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych różnych dróg, którymi

podążali do niepodległości Polacy w XIX w. i różnych postaw wobec narzuconej władzy komunistycznej w XX w., jest jednym z najważniejszych zadań edukacji historycznej.

3. Wnioski i rekomendacje

1. Problemy maturzystów z poprawnym rozwiązywaniem zadań wynikają najprawdopodobniej z:
  - ograniczonej, pobieżnej znajomości wydarzeń i postaci historycznych. Analiza wyborów zdających w zadaniach zamkniętych pokazuje, że zdający bardzo często udzielają odpowiedzi sugerując się pojedynczymi słowami występującymi w tekstach źródłowych. Często myślą wydarzenia historyczne, przypisując nieprawdziwe znaczenie danemu zdarzeniu i mają problemy z właściwym umiejscowieniem na osi czasu, a postaci historycznej przypisują inne czyny niż te, których dokonała,
  - nieprecyzyjnego stosowania terminologii historycznej (zdający często posługują się językiem kolokwialnym, mają trudności z precyzyjnym określeniem lub nazywaniem zjawisk i procesów historycznych). Maturzysta prawdopodobnie nie rozumie znaczenia słów, których używa. Kontekst, w jakim występują one w tekście, pozwala domyślać się, że są dla niego obce znaczeniowo,
  - opanowania w niezadowalającym stopniu przez większość zdających umiejętności czytania ze zrozumieniem, co skutkuje niezrozumieniem polecenia lub tekstu źródłowego. Polecenie w zadaniu jest konkretne i jasno sprecyzowane, natomiast zdający ma problemy z odpowiedzią na postawione pytanie lub przedstawiony problem. Często wynika to z braku wiedzy na dany temat, ale zdarza się, że zasób słownictwa jest zbyt ubogi i wypowiedź jest nieprecyzyjna, lub wręcz fałszywa,
  - braku umiejętności analizowania wskazanego materiału i wyciągnięcia wniosków z tej analizy. Mając podany fragment zaczerpnięty z opracowania, zdający nie potrafi określić myśli przewodniej danego tekstu czy wskazać, jakiego wydarzenia dotyczy i o jakiej postaci historycznej jest dana wypowiedź lub opinia,
  - braku umiejętności formułowania lub wskazywania odpowiedzi zgodnie z poleceniem. W zadaniach zamkniętych zamiast jednej poprawnej odpowiedzi zdający wybierają dwie, a w zadaniach otwartych po udzieleniu poprawnej odpowiedzi dopisują komentarz, który dyskwalifikuje poprawność całego wywodu. Często ilustracja będąca w zadaniu materiałem pomocniczym stanowi problem dla zdających, gdyż interpretują oni detale i wyciągają wnioski sprzeczne z prawdą,
  - trudności poprawnego formułowania wypowiedzi pod względem językowym. Zdający przystępujący do egzaminu powinni więcej uwagi poświęcić wzbogaceniu zakresu środków językowych, którymi się posługują. Bardzo często używają oni podstawowego słownictwa i najprostszych struktur gramatycznych, a i tak przekazanie komunikatu jest często zaburzone na skutek mało precyzyjnego ich użycia. Dobrą praktyką jest wprowadzenie oraz utrwalenie słownictwa nie tylko historycznego w odpowiednim kontekście, tak aby nie tylko znali znaczenie danego słowa, ale potrafili go użyć poprawnie w danej sytuacji komunikacyjnej.
2. W dalszym ciągu problemem osób decydujących się zdawać egzamin z historii jest brak biegłości w posługiwaniu się słownictwem z zakresu historii i nieumiejętna praca z mapą. Wiele słów, które występują w źródłach historycznych, nie pojawia się w codziennym języku, gdyż przestały funkcjonować. Zdający często przytaczają archaizmy w swojej wypowiedzi, a z kontekstu wypowiedzi wynika, że nie znają ich znaczeń. Często nie potrafią odczytać legendy tłumaczącej treść mapy. W zadaniach wymagających podania tytułu mapy pokazującej dany proces historyczny używają nieprawdziwych lub zbyt ogólnych sformułowań.
3. Należy pracować nad kształtowaniem umiejętności pisania dłuższych wypowiedzi na zadany temat z uwzględnieniem selekcji materiału faktograficznego, ponieważ maturzyści w zadaniach rozszerzonej odpowiedzi w większości nie potrafią w sposób jasny, klarowny i czytelny omówić zagadnienia. Przez to wypowiedź jest obszerna, ale większość podanych wydarzeń nie dotyczy tematu. Niejednokrotnie brak koncepcji w jasnym przedstawieniu omawianego tematu powoduje, że wypowiedź jest chaotyczna.

4. Błędy popełniane przez zdających skłaniają do wyciągnięcia wniosku, że w edukacji historycznej należy więcej uwagi poświęcić dokonaniom poszczególnych postaci historycznych. Może to pozwolić na lepsze zrozumienie zmian zachodzących w życiu społeczno-politycznym oraz gospodarce i kulturze. Zdający z powodu nieznamości postaci historycznych często mylą ich dokonania i przypisują im nienależne zasługi. Warto w procesie dydaktycznym eksponować rolę, jaką odegrały poszczególne postacie historyczne, prowadząc zajęcia metodami aktywizującymi, np. debatą oksfordzką.